

تطبیق قوانین
خانواده، ارث و وصیت
تاجیکستان و ایران

مترجم:

اکتر کورش اردلانی

مدرس دانشگاه وکیل دادگستری

مجمع علمی و فرهنگی مجد

عنوان قراردادی	: تاجیکستان . قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: تطبیق قوانین خانواده، ارث و وصیت تاجیکستان و ایران مترجم کوروش اردلانی.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۴.
شابک	: ۷-۵۱۰-۱۹۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: حقوق خانواده — تاجیکستان
شناسه افزوده	: اردلانی، کوروش، مترجم
رده بندی کنگره	: KLT۵۴/۲۸ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۸۰۱۵
رده کتابشناسی ملی	: ۴۰۱۳۹۲۷

هرست کثیر کسب - قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
مهارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

تطبیق قوانین خانواده، ارث و وصیت تاجیکستان و ایران

ترجمه دکتر کوروش اردلانی

تذکرات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۴ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و حق «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۹۴۲۲ - ۶۶۴۹۰۳۸۶ - ۶۶۴۹۰۹۸۸

شابک: ۷-۵۱۰-۱۹۳-۶۰۰-۹۷۸

ISBN: 978-600-193-510-7

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تمیزات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم - ۶۶۴۹۰۹۸۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (متری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸ فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۵.....	بخش اول: قانون خانواده
۱۷.....	فصل اول: قواعد عمومی
۱۷.....	باب یکم: قانون خانواده
۲۱.....	باب دوم: تطبیق و حفظ حقوق خانوادگی
۲۳.....	فصل دوم: عقد و لغو ازدواج
۲۳.....	باب سوم: شرط و ترتیب عقد ازدواج
۳۱.....	باب چهارم: لغو عقد ازدواج
۳۹.....	باب پنجم: بی اعتباری عقد ازدواج
۴۳.....	فصل سوم: حقوق و تکالیف زن و شوهر
۴۳.....	باب ششم: حقوق و تکالیف شخصی زن و شوهر
۴۴.....	باب هفتم: حقوق مالی زن و شوهر
۵۰.....	باب هشتم: شروط ضمن عقد ازدواج
۵۳.....	باب نهم: مسئولیت زن و شوهر با توجه به تکالیف آنها
۵۵.....	فصل چهارم: حقوق و تعهدات پدر و مادر و فرزندان
۵۵.....	باب دهم: تعیین اصل و نسب فرزندان
۶۱.....	باب یازدهم: حقوق کودکان نا بالغ
۶۸.....	باب دوازدهم: حقوق و تعهدات پدر و مادر
۸۴.....	فصل پنجم: تعهدات مخارج اعضاء خانواده
۸۴.....	باب سیزدهم: تعهدات نفقه ای پدر و مادر و فرزندان در خصوص نفقه
۹۱.....	باب چهاردهم: تعهدات پرداخت نفقه زن و شوهر و زن و شوهر سابق
۹۴.....	باب پانزدهم: تعهدات پرداخت مخارج سایر اعضاء خانواده
۹۶.....	باب شانزدهم: توافقنامه پرداخت نفقه
۹۹.....	باب هفدهم: ترتیب پرداختن و گرفتن نفقه
۱۰۸.....	فصل ششم: روشهای تربیت کودکان بدون سرپرستی پدر و مادر

۶ □ تطبیق قوانین خانواده، ارث و وصیت...

باب هیجدهم: تعیین و جابجایی کودکانی که بدون سرپرستی پدر و مادر می باشند	۱۰۸
باب نوزدهم: فرزند خواندگی	۱۱۲
باب بیستم: سرپرستی افراد نا بالغ	۱۳۱
فصل هفتم حذف شده است (از ماده ۱۵۹ لغایت ۱۶۶)	۱۴۰
فصل هشتم: استفاده از قانون خانواده در مناسبتهای خانوادگی با شرکت شهروندان خارجی و اشخاص غیر شهروند	۱۴۰
باب بیست و دوم: کاربرد قانون عقد نکاح و خانواده نسبت به شهروندان خارجی اشخصهای غیر	۱۴۰
بخش دوه ت وصیت	۱۴۹
فصل ششم: ارث	۱۵۲
باب ۵۸: مراتب ارجحی ارجع به ارث	۱۵۲
باب ۵۹: تقسیم ث ار طریق وصیتنامه	۱۵۹
باب ۶۰ ورثه قانونی	۱۷۲
باب ۶۱ قبول و رد ترکه	۱۷۹
باب ۶۲ حفظ ترکه	۱۹۰
منابع	۱۹۳

علائم اختصاری

ا.ا.ش.ز.ا	آئین نامه احوال شخصیه زرتشتیان ایران
ق.آ.د.م	قانون آئین دادرسی مدنی ایران
ق.ا.ا.م	قانون اجرای احکام مدنی
ق.ا	قانون اساسی
ق.ا.ج.ت	قانون اساسی جمهوری تاجیکستان
ق.ا.ح	قانون امور حسبی
ق.ث.احوال	قانون ثبت احوال
ق.ث.اسناد	قانون ثبت اسناد
ق.ح.خ	قانون حمایت خانواده
ق.ج.ک.ب	قانون حمایت از کودکان و نوجوانان به سرپرست
ق.ک	قانون کار
ق.م.ا	قانون مجازات اسلامی
ق.م	قانون مدنی
ق.م.م	قانون مسئولیت مدنی
ق.ح.ک	کنوانسیون حقوق کودک

مقدمه

در آغاز قرن بیستم جهان شاهد تولد علمی بود که حقوق تطبیقی نام گرفت. یکی از مواردی که در حقوق تطبیقی مورد بحث و نظر اندیشمندان علم حقوق است، وظایف و کارکرد های آن است. ادوارد لامبر و لیوی المن سالی حقوۃ بازفرانسوی در تکامل این علم و استقلال آن نقش موثر داشته اند. از نظر ادوارد لامبر، حقوق تطبیقی یک علم واحد نیست بلکه در واقع جامع دو شاخه از علوم است که به لحاظ موضوع و غایت متفاوتند و تنها در نمود خارجی و به کارگیری روی تطبیقی مشترکند. علم اول، دانش پدیده های حقوقی است و غرض از این علم، انکشاف پیدایش فرآیند تحول این پدیده هاست و علم دوم که ادوارد لامبر آن را قانون گذاری تطبیقی نام نهاده و یکی از اجزای حقوق موضوعه است که در آن قوانین موجود و جاری بحث می کند، قوانینی که بین آنها بستگی نزدیک تاریخی، اجتماعی و سیاسی وجود دارد. از نظر ریموند سالی بکار گرفتن حقوق تطبیقی، ابزار رسیدن به پایه های حقوقی جدید و رویای حقوقی بین المللی می شود.

غایت علم حقوق تطبیقی در رویارویی با واقعیت های حقوقی تغییر و اصلاح آنهاست. بنابراین رسالت این علم ارزیابی و تغییر است نه این رسالت حقوق تطبیقی را به فلسفه حقوق و جامعه شناسی نزدیک می کند.

حقوق تطبیقی دارای اهمیت خاصی در یاری کردن قضات و حاکمان در تشخیص نزدیک ترین راه برای رسیدن به عدالت است. اهمیت مطالعات تطبیقی و کشف مشترکات حقوقی جهت اصلاح، تکمیل و ارتقاء نگرش های اجتماعی و حقوقی و پیوند حقوقی موفق در قرن حاضر بیش از پیش نمایان شده، از این رو ضرورت دارد تا جهانیان با یکدیگر تعامل بیشتری داشته و از دانش و اطلاعات یکدیگر بیشتر بهره ببرند.

متن پیش رو در جهت همین موضوع در خصوص احوال شخصیه بین دو کشور ایران و تاجیکستان تهیه شده است.

در اصول ۱۲ و ۱۳ قانون اساسی و ماده ۷ قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران رعایت اهمیت احوال شخصیه برای ایرانیان مقیم خارج و خارجیان مقیم ایران مورد توجه و احترام قرار گرفته است.

قانون خانواده، ارث و وصیت از عمده ترین موضوعات احوال شخصیه است که هر شهروندی از این موضوعات بومی خود بیش از سایر قوانین ملی آگاهی دارد. در کشورهایی که نظام حقوقی واحدی داشته باشند، برخوردهای مشابهی با این موضوعات نسبت به افراد متبوع آن صورت می گیرد. مناسبات حقوقی بین دو کشور آسیایی (ایران و تاجیکستان) که در تاریخ های متعدد تا سال ۱۲۲۰ میلادی و نیز از سال ۱۷۱۰ تا ۱۷۴۷ میلادی در قلمرو امپراتوری ایران بوده، با توجه به این که هر دو کشور شباهتهای اساسی از قبیل تاریخ، نژاد، زبان، فرهنگ، سنت، عرف و دین با شهروندان کشورمان هستند، دارای اهمیت بسزائی خواهد بود.

سرزمین سغد باستان که سرزمین فعلی تاجیکستان را در بر دارد، در زمان داریوش اول بخشی از امپراتوری سکاهای ساسانی بوده است. یک پارچگی قلمرو جغرافیائی ایران و تاجیکستان بعد از دوران مغول و تیموریان از سال ۱۷۴۰ تا ۱۷۴۷ میلادی ادامه داشته است. مردم تاجیکستان از نژاد آریایی بوده و با مردم ایران دارای ریشه های فرهنگی، نژادی، زبانی، دینی و تاریخی مشترک هستند. مردم تاجیکستان خود را ایرانی اصیل و از فرزندان رودک، فردوسی و... می دانند. تاجیک ها نسبت به ایران گویش و علاقه های بسیار زیادی دارند و ایرانیان را برادران باستانی و فرهنگی خود می دانند و می گویند "دوری راه به نزدیکی دل چاره شود" تاجیکها با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی به سرعت فرهنگ و هویت ملی نهفته خود را آشکار کردند و از بیست و یک سال قبل

پرچم سامانیان را دوباره به جنبش درآوردند. آئین سامانیان الگو و سمبل دولت و کشور تاجیکستان قرار گرفته. زیرا در دوره حکومت سامانیان، دولت مداری و نظام اجتماعی در حد اعلاى خود شکل گرفت.^۱

نویسنده با آشنائی نزدیک با این اشتراکات و قوانین داخلی جمهوری تاجیکستان، با تطبیق قوانین خانواده، ارث و وصیت آن کشور با قوانین مشابه در ایران سعی در بیان اشتراکات قوانینی نموده که برآمده از فرهنگ بومی و عجین با شخصیت شهروندان است و پیوند حقوقی جدیدی را ترسیم نموده است.

خانواده در قانون مدنی و دیگر قوانین ایران و تاجیکستان تعریف نشده است. خانواده در عرف ایران، بمعنی تشکلی که به سبب رابطه شرعی تشکیل و با امتزاج این رابطه شرعی توسعه می‌یابد و منجر به تولد فرزندان نسبی شده و از یکدیگر ارث می‌برند هستند. توجه به قانون حمایت از کودکان بی سرپرست، افراد می‌توانند بدون رابطه شرعی و صرفاً براساس رابطه قانونی و قراردادی حمایت از کودک بی سرپرست خانواده تشکیل دهند و کودک بجز حق ارث از تمامی حقوق فرزند در خانواده محروم می‌شود.

در قانون خانواده تاجیکستان تشکیل خانواده صرفاً براساس عقد قانونی معتبر بوده و رسمیت دارد و عقد شرعی فاقد اعتبار می‌باشد.

در بند ۳ ماده ۱۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ در مورد خانواده بیان می‌دارد:

خانواده رکن طبیعی و اساسی اجتماع است و حق دارد از حمایت خاص دولت بهره‌مند شود.

خانواده کانون حفظ سنن ملی و اخلاقی و مرکز رشد عواطف و احساسات است. کسانی که از حمایت خانواده برخوردار نیستند، در معرض فساد و تباهی و بیهودگی قرار می‌گیرند و البته برای حمایت از این گونه افراد، دولت وارد می‌شود و با حمایت‌های قانونی خود حتی الامکان سعی در تامین نیازهای آنان

۱۲ □ تطبیق قوانین خانواده، ارث و وصیت...

می‌نماید. و سرپرستی آنان را از طریق سازمانهای حمایتی و متولی اعمال می‌نماید.

خانواده در حفظ و گسترش قدرت ملی نقش موثری ایفا می‌کند. به عبارت دیگر، رابطه نزدیکی بین قدرت ملی و خانواده وجود دارد و سستی و تباهی خانواده‌ها انحطاط ملت را به دنبال می‌آورد.

ژورژ برن^۱ دانشمند بزرگ فرانسوی می‌گوید: تاریخ به ما می‌آموزد که توانا ترین ملت‌ها، مللی بوده‌اند که خانواده در آنها قوی ترین سازمان را داشته است.^۲

قانون خانواده جمهوری تاجیکستان قانونی مستقل و جامع می‌باشد. تمامی موضوعات خانوادگی و امور مالی و غیر مالی هر یک از اعضای خانواده بیان و تعیین کلیه شد و در نهایت مطابق ماده ۴ در صورت عدم تصریح و بیان موضوعات شخصی، مالی و غیر مالی بین اعضای خانواده در قانون خانواده از قانون مدنی استفاده می‌شود.

موضوعی که در خصوص انحلال عقد نکاح در قانون خانواده جمهوری تاجیکستان مطرح شده است این است که تمامی طلاق، فسخ را در موضوع انحلال عقد نکاح مطرح نمود است و برای تطبیق مواد قانونی آن با قانون داخلی متناسب با هر موضوع فسخ عقد نکاح با طلاق، مواد قانونی مربوطه نقل شده است.

قانون خانواده جمهوری تاجیکستان در ۱۶ مه سال ۱۹۹۸ میلادی در مجلس عالی جمهوری تاجیکستان به تصویب رسید.
قانون ارث و وصیت نیز همچون قوانین داخلی ایران، جزئی از قانون مدنی این کشور می‌باشد. ابواب مختلف آن شباهت با قوانین داخلی دارد.

1. Jossierand

۲. دکتر صفائی، سید حسین و دکتر اسدآ... امامی: مختصر حقوق خانواده، تهران: میزان چاپ بیست و دوم ۱۳۸۹.

مجموع مواد قانونی مربوط به ارث و وصیت (از شماره ۱۱۳۸ لغایت ۱۱۹۰)، پنجاه و دو ماده قانونی است که البته هر ماده قانونی فروعات زیادی دارد. که تقریباً با موضوعات قانونی مربوطه در ایران مطابقت دارد.

متن پیش رو در دو بخش تهیه شده است بخش اول به قانون خانواده و در بخش دوم آن به موضوعات ارث و وصیت و تطبیق هر دو بخش با موضوعات قانونی مشابه در ایران بصورت عینی یا موضوعی صورت گرفته است.

این متن مفید فایده خواهد بود برای شهروندان، محققین، حقوقدانان، قضات، وکلای دادستری و کنسول گری های هر دو کشور که در خصوص احوال شخصیه شهروندان مذابغه قوانین و آداب و فرهنگ هر یک رفتار شناخت مناسبی داشته باشند.

با تمام تلاش زیادی که در تهیه این متن شده است لیکن بی نیاز از رهنمودهای اساتید و صاحب نظران نبوده، موجب امتنان خواهد بود که نقایص یا ایرادات آن را برای تکمیل و ارائه هر چه بهتر آن، به اینجانب اعلام فرمایند. در پایان لازم می دانم از مدیر مسئول نشریات محترم جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک که با جدیت و پشتکار، چاپ و انتشار این اثر را فراهم نمودند صمیمانه سپاسگزاری می نمایم.

کوروش اردلانی^۱

درستان ۱۳۹۴